

HET JURIDISCHE PAD VAN Burgerschapsvorming in het onderwijs

Geschreven door: Peter Kohlmann

21 MAART 2006

Inwerkingtreding van het wetsvoorstel opgenomen in artikel 8 lid 3 WPO, artikel 11 lid 4 WEC en artikel 17 WVO. Deze opname luidt als volgt:

Het onderwijs:

- Gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving
- Is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie, en
- Is mede-op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten (van der Hoeven, 2005).

MEI 2016

Het Sociaal en Cultureel Planbureau publiceerde *Gedeelde waarden en een weerbare democratie*. Hierin werd geconstateerd dat jongeren een afnemende binding met de samenleving hebben. Kabinet Rutte II gaf in een reactie aan dat de verworvenheden van onze democratische rechtsstaat, rechtsorde, vrijheden en mensenrechten niet vanzelfsprekend zijn. De huidige situatie van toenemende spanningen en afnemende binding onderstreept de noodzaak van een prominentere positie van burgerschap in het curriculum van het primair en voortgezet onderwijs. (Dekker en den Ridder., 2016).

2005

De Eerste Kamer ging akkoord met het wetsvoorstel 'bevordering actief burgerschap en sociale integratie'. Kern van dit wetsvoorstel is het opnemen van burgerschap en sociale integratie in artikel 8 lid 3 van de Wet op het primair onderwijs (WPO), artikel 11 lid 4 van de Wet op de expertisecentra (WEC) en artikel 17 in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) (Bron, 2012).

2012

Een rapport van de Onderwijsraad over burgerschap toont aan dat zes jaar na de invoering van de open doelbepaling burgerschap veel scholen nog geen heldere visie en een planmatige, opbrengstgerichte aanpak hebben van het burgerschapsonderwijs. De oorzaak van dit probleem ligt volgens de raad bij de combinatie van een complexe en onduidelijke opdracht, weinig steun bij de uitvoering ervan en een gebrek aan kennis over wat werkt en voor wie (Onderwijsraad, 2012).

DECEMBER 2016

Themarapport *Burgerschap op school* werd gepubliceerd door de Inspectie van het Onderwijs. De inspectie stelde hierin vast dat scholen wel invulling geven aan de wettelijke opgave, maar dat de kwaliteit hiervan sterk uiteenloopt. Er is onvoldoende samenhang in het aanbod van burgerschapsvorming. De doorlopende lijn tussen vakken, leerjaren, activiteiten en projecten ontbreekt. Volgens de Inspectie kunnen scholen hierin ondersteund worden door een concretisering van wat burgerschap is. Duidelijkheid over wat – naast de invullingen die de school wil kiezen – tenminste van de school wordt verwacht, kan daaraan bijdragen (Inspectie van het Onderwijs, 2017).

8 FEBRUARI 2017

Naar aanleiding van het Themaport wordt er door de Inspectie een brief aan de Tweede Kamer geschreven, waarin wetgeving wordt afgekondigd die beschrijft wat de gemeenschappelijke basis is van burgerschapsonderwijs (Bussemaker en Dekker, 2017).

28 NOVEMBER 2019

Het voorstel van de wet 'verduidelijking burgerschapsopdracht' en de memorie van toelichting hiervan werden gepubliceerd. Het primaire doel van dit wetsvoorstel is om meer helderheid te bieden over de algemene burgerschapsdoelstelling van het onderwijs en de uitgangspunten die daarbij gelden. Daarnaast krijgt de burgerschapsopdracht een meer verplichtend karakter.

De beoogde aanscherping van de wettelijke eisen die worden gesteld aan het burgerschapsonderwijs, worden gedaan in artikel 8 lid 3 WPO, artikel 11 lid 4 WEC en artikel 17 VWO en zien er als volgt uit:

X. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:

- a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
- b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving; en
- c. het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

X. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het derde lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onderdeel c, genoemde verschillen (Slob, 2019a, 2019b).

8 JUNI 2021

De plenaire behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer. Hieruit volgt een stemming, waarmee het wetsvoorstel definitief kan worden aangenomen. Dit is momenteel echter nog een onzekerheid (Eerste Kamer der Staten-Generaal, z.d.).

10 OKTOBER 2017

In het regeerakkoord 'vertrouwen in de toekomst' wordt het volgende genoteerd: "Er is een zorg dat het voor scholen mogelijk is om de burgerschapsopdracht niet uit te voeren zoals die bedoeld is". De algemene burgerschapsopdracht in de wet wordt daartoe verduidelijkt, zodat de inspectie daar scherper op kan toetsen en handhaven. Het doel is en blijft dat een school in al haar uitingen handelt in lijn met de democratische rechtstaat (VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, 2017).

8 APRIL 2021

Memorie van antwoord wordt gepubliceerd. Hierin wordt beschreven dat de Inspectie bij het controleren van de voorgestelde burgerschapsopdracht kijkt naar nog te bepalen aangepaste onderzoekskaders. Deze onderzoekskaders dienen verduidelijkend te werken en het recht van vrijheid van onderwijs te respecteren. Deze dienen daarom in samenwerking met het onderwijsveld te worden gemaakt. De voorgestelde burgerschapsopdracht stelt, in tegenstelling tot de huidige opdracht, duidelijke eisen aan scholen en bevat een heldere gemeenschappelijke kern die op elke school terug moet komen. Van scholen wordt verwacht dat zij een herkenbare visie ontwikkelen op het burgerschapsonderwijs en deze uiteenzetten in hun schoolplan of schoolgids (Slob, 2021).

1 AUGUSTUS 2021

Verwachte inwerkingtreding van het wetsvoorstel 'verduidelijking burgerschapsopdracht' (Eerste Kamer der Staten-Generaal, z.d.).

Bibliografie

BUSSEMAKER, DEKKER, M. S. (2017, 8 FEBRUARI). BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://ZOEK.OFFICIELEBEKENDMAKINGEN.NL/KST-34550-VIII-125.HTML](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34550-viii-125.html)

DEKKER EN DEN RIDDER., P. J. (2016). GEDEELDE WAARDEN EN EEN WEERBARE DEMOCRATIE (978 90 377 0793 9). SOCIAAL EN CULTUREEL PLANBUREAU. GERAADPLEEGD VAN [HTTPS://WWW.SCP.NL/PUBLICATIES/PUBLICATIES/2016/05/03/GEDEELDE-WAARDEN-EN-EEN-WEERBARE-DEMOCRATIE](https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2016/05/03/gedeelde-waarden-en-een-weerbare-democratie)

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL. (Z.D.). VERDUIDELIJKING VAN DE BURGERSCHAPSOPDRACHT AAN SCHOLEN IN HET FUNDEREND ONDERWIJS. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.EERSTEKAMER.NL/WETSVOORSTEL/35352_VERDUIDELIJKING_VAN_DE ?&DF2=HAN](https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/35352_verduidelijking_van_de?&DF2=HAN)

INSPECTIE VAN HET ONDERWIJS. (2017, 7 FEBRUARI). BURGERSCHAP OP SCHOOL. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.ONDERWIJSINSPECTIE.NL/DOCUMENTEN/RAPPORTEN/2017/02/07/BURGERSCHAP-OP-SCHOOL](https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2017/02/07/burgerschap-op-school)

ONDERWIJSRAAD. (2012, 27 AUGUSTUS). VERDER MET BURGERSCHAP IN HET ONDERWIJS. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.ONDERWIJSRAAD.NL/PUBLICATIES/ADVIEZEN/2012/08/27/VERDER-MET-BURGERSCHAP-IN-HET-ONDERWIJS](https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2012/08/27/verder-met-burgerschap-in-het-onderwijs)

SLOB, A. (2019A, 28 NOVEMBER). WIJZIGING VAN EEN AANTAL ONDERWIJSWETTEN IN VERBAND MET VERDUIDELIJKING VAN DE BURGERSCHAPSOPDRACHT AAN SCHOLEN IN HET FUNDEREND ONDERWIJS. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.EERSTEKAMER.NL/BEHANDELING/20191128/MEMORIE_VAN_TOELICHTING/DOCUMENT3/F=/VL43LOTBLYZP.PDF](https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20191128/memorie_van_toelichting/document3/f=/VL43LOTBLYZP.PDF)

SLOB, A. (2019B, 28 NOVEMBER). WIJZIGING VAN EEN AANTAL ONDERWIJSWETTEN IN VERBAND MET VERDUIDELIJKING VAN DE BURGERSCHAPSOPDRACHT AAN SCHOLEN IN HET FUNDEREND ONDERWIJS. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.EERSTEKAMER.NL/BEHANDELING/20191128/VOORSTEL_VAN_WET/DOCUMENT3/F=/VL43LOTBLXZO.PDF](https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20191128/voorstel_van_wet/document3/f=/VL43LOTBLXZO.PDF)

SLOB, A. (2021, 8 APRIL). WIJZIGING VAN EEN AANTAL ONDERWIJSWETTEN IN VERBAND MET VERDUIDELIJKING VAN DE BURGERSCHAPSOPDRACHT AAN SCHOLEN IN HET FUNDEREND ONDERWIJS. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.EERSTEKAMER.NL/BEHANDELING/20210408/MEMORIE_VAN_ANTWOORD_2/DOCUMENT3/F=/VLHSMWZ02QYG_OPGEMAAKT.PDF](https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20210408/memorie_van_antwoord_2/document3/f=/VLHSMWZ02QYG_OPGEMAAKT.PDF)

VAN DER HOEVEN, M. J. A. (2005). WIJZIGING VAN DE WET OP HET PRIMAIR ONDERWIJS, DE WET OP DE EXPERTISECENTRA EN DE WET OP HET VOORTGEZET ONDERWIJS IN VERBAND MET DE BEVORDERING VAN ACTIEF BURGERSCHAP EN SOCIALE INTEGRATIE. GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.PARLEMENTAIREMONITOR.NL/9353000/1/J4NVGS5KJG27KOF_J9VVIJ5EPMJ1EY0/VI3AN9KW82XP/F=/KST83586.PDF](https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/J4NVGS5KJG27KOF_J9VVIJ5EPMJ1EY0/VI3AN9KW82XP/F=/KST83586.PDF)

VVD, CDA, D66 EN CHRISTENUNIE. (2017, 10 OKTOBER). REGEERAKKOORD 2017: "VERTROUWEN IN DE TOEKOMST". GERAADPLEEGD OP 2 JUNI 2021, VAN [HTTPS://WWW.RIJKSOVERHEID.NL/DOCUMENTEN/PUBLICATIES/2017/10/10/REGEERAKKOORD-2017-VERTROUWEN-IN-DE-TOEKOMST](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertouwen-in-de-toekomst)